

Na temelju članka 4.8. Zakona o prijenosu, regulatoru i operatoru sustava električne energije u Bosni i Hercegovini ("Službeni glasnik BiH", br. 7/02, 13/03, 76/09 i 1/11) i čl. 7. stavak 5. i 9. Pravilnika o tarifnom postupku ("Službeni glasnik BiH", broj 44/05), rješavajući po zahtjevu Neovisnog operatora sustava u Bosni i Hercegovini, broj 53/19 od 28. listopada 2019. godine, na sjednici Državne regulatorne komisije za električnu energiju, održanoj 25. ožujka 2020. godine, donijeta je

ODLUKA

O TARIFAMA ZA SUSTAVNU I POMOĆNE USLUGE

Članak 1.

(Predmet)

Ovom Odlukom utvrđuje se tarifa za sustavnu uslugu i tarifa za prekomjerno preuzetu reaktivnu energiju iz prijenosnog sustava Bosne i Hercegovine.

Članak 2.

(Sustavna usluga)

- (1) Određuje se finansijski opseg sustavne usluge u 2020. godini u iznosu od 54.876.289 KM i utvrđuje tarifa za sustavnu uslugu u iznosu od 0,5188 feninga/kWh.
- (2) Sredstva prikupljena po osnovu tarife za sustavnu uslugu koriste se isključivo za tržišnu nabavu pričuve kapaciteta sekundarne i tercijarne regulacije, kao i nabavu električne energije za pokrivanje gubitaka u prijenosnom sustavu i kompenzacije neželjenih odstupanja prema susjednim regulacijskim područjima.

Članak 3.

(Prekomjerno preuzeta reaktivna energija)

Tarifa za prekomjerno preuzetu reaktivnu energiju sa mreže prijenosa utvrđuje se u iznosu od nula (0) feninga/kvarh.

Članak 4.

(Obračun odstupanja balansno odgovornih strana od dnevnog rasporeda)

Vrijednosti odstupanja balansno odgovornih strana od dnevnog rasporeda obračunavaju se na satnoj razini. Neovisni operator sustava u Bosni i Hercegovini (NOS BiH) obračunava odstupanja u energetske i finansijske smislu u skladu sa Tržišnim pravilima ("Službeni glasnik BiH", broj 48/15) i odgovarajućim procedurama.

Članak 5.

(Obračun i fakturiranje pomoćnih i sustavne usluge)

- (1) NOS BiH izrađuje obračun pomoćnih i sustavne usluge u skladu sa Tržišnim pravilima i odgovarajućim procedurama, na temelju kojeg se vrši fakturiranje i plaćanje usluga.
- (2) Obračun iz stavka (1) ovog članka se dostavlja pružateljima pomoćnih usluga, opskrbljivačima kupaca priključenih na prijenosni sustav, operatorima distribucijskih sustava u BiH i DERK-u. U obračunu se navode finansijske i energetske pozicije NOS-a BiH i tržišnih subjekata.
- (3) U cilju izrade točnog obračuna, operatori distribucijskog sustava dužni su NOS-u BiH pravovremeno dostavljati sve potrebne podatke i informacije.

Članak 6. **(Završne odredbe)**

Ova Odluka stupa na snagu danom donošenja, a primjenjuje se od 1. travnja 2020. godine.

Izreka Odluke se objavljuje u “Službenom glasniku BiH”, službenim glasilima entiteta i Brčko Distrikta BiH.

Obrazloženje

Neovisni operator sustava u Bosni i Hercegovini (u daljnjem tekstu: NOS BiH) predstavlja jedan od subjekata u elektroenergetskom sektoru i ima zadatak da upravlja radom prijenosnog sustava u Bosni i Hercegovini. Nadležnosti i funkcije NOS-a BiH su definirane Zakonom o prijenosu, regulatoru i operatoru sustava električne energije u Bosni i Hercegovini (“Službeni glasnik BiH”, br. 7/02, 13/03, 76/09 i 1/11) i Zakonom o osnivanju Neovisnog operatora sustava za prijenosni sustav u Bosni i Hercegovini (“Službeni glasnik BiH”, broj 35/04).

NOS BiH je vlasnik licence za obavljanje djelatnosti neovisnog operatora sustava, u skladu sa odlukom Državne regulatorne komisije za električnu energiju (u daljem tekstu: DERK), broj 05-28-12-17-19/19 od 27. lipnja 2019. godine (“Službeni glasnik BiH”, broj 45/19). Tarifa za rad neovisnog operatora sustava je, prema članku 21. Metodologije za izradu tarifa za usluge prijenosa električne energije, neovisnog operatora sustava i pomoćne usluge – Pročišćeni tekst (“Službeni glasnik BiH”, br. 93/11, 61/14 i 95/16 – u daljnjem tekstu: Tarifna metodologija), namijenjena za pokrivanje troškova rada NOS-a BiH koji nastaju obavljanjem djelatnosti propisanih čl. 2. i 7. Zakona o osnivanju Neovisnog operatora sustava za prijenosni sustav u Bosni i Hercegovini.

Tarifa se, shodno članku 22. Tarifne metodologije, utvrđuje na temelju troškova za obavljanje regulirane djelatnosti i fizičkog opsega usluga u okviru te djelatnosti. Troškovi za obavljanje regulirane djelatnosti i fizički opseg usluga koji pruža regulirani subjekt utvrđuju se na temelju podataka sadržanih u zahtjevu za odobrenje tarife. Kod utvrđivanja tarifa DERK može koristiti i dodatne podatke za koje smatra da su potrebni.

Razmatranje zahtjeva za tarife kroz postupak odobravanja tarifa u najvećoj mogućoj mjeri mora ispoštovati temeljna načela koja propisuju da će tarife biti pravedne i razumne, jednakopravne, utemeljene na objektivnim kriterijima, zasnovane na opravdanim troškovima i određene na transparentan način. Podnositelj zahtjeva za odobrenje tarife dužan je dokazati da predložena tarifa ispunjava zahtjeve iz zakona BiH i pravila i propisa DERK-a.

Postupak za određivanje tarife za rad neovisnog operatora sustava i tarifa za sustavnu i pomoćne usluge pokrenut je po zahtjevu NOS-a BiH, broj 53/19 od 28. listopada 2019. godine (zaprimljen 31. listopada 2019. godine pod brojem 04-28-5-383-1/19).

U podnesenom zahtjevu, NOS BiH navodi da je zahtijevani iznos tarife za sustavnu uslugu izračunat tako što su uzeti u obzir svi potrebni kapaciteti sekundarne i tercijarne regulacije za 2020. godinu, uz pretpostavku da će na godišnjem tenderu za nabavu biti postignute maksimalne, odnosno granične cijene kapaciteta, navedene u Odluci o određivanju koeficijenata i graničnih cijena za pomoćne usluge (“Službeni glasnik BiH”, broj 68/17). Energija potrebna za pokrivanje gubitaka na prijenosnoj mreži, odnosno gubitci, navedeni su u Bilanci za 2020. godinu, a kao okvirna, uzeta je cijena nabave od 130 KM/MWh.

Zahtjev sadrži i planirani fizički opseg usluga na prijenosnoj mreži za 2020. godinu, koji se naslanja na podatke iz Bilance električne energije na mreži prijenosa BiH za 2020. godinu (zaprimljen u DERK-u 29. listopada 2019. godine pod brojem 04-28-5-382-1/19), prema kome planirana isporuka električne energije iz prijenosnog sustava u 2020. godini iznosi

10.576.887.535 kWh, dok planirana proizvodnja na prijenosnoj mreži iznosi 15.969.642.361 kWh.

Nakon pregleda dokumentacije, potpunost zahtjeva NOS-a BiH je potvrđena aktom DERK-a broj 04-28-5-383-2/19 od 13. studenog 2019. godine, o čemu je NOS BiH obaviješten dopisom broj 04-28-5-383-2/19 od 13. studenog 2019. godine, pa se u nastavku tarifnog postupka moglo pristupiti ocjeni svih podnijetih dokaza, uz pridržaj prava DERK-a da traži dodatne podatke i informacije kada je to smatrao potrebnim.

Zahtjev NOS-a BiH je rješavan uz provođenje formalne javne rasprave, u svemu prema odredbama Pravilnika o javnim raspravama ("Službeni glasnik BiH", broj 38/05), prema čijoj je odredbi članka 45., DERK kratkom obaviješću u dnevnim novinama i na svojoj internet stranici upoznao javnost sa sažetkom podnijetog zahtjeva i mogućnošću zainteresiranih osoba da se izravno upoznaju sa zahtjevom i upute pisane komentare u vezi sa predmetom tarifnog postupka. Obaviješću za javnost su pozvane i osobe zainteresirane da u postupku formalne javne rasprave sudjeluju kao umješaći i da prethodno pisanim putem dokažu svoj interes, te je najavljeno održavanje formalne javne rasprave o zahtjevu.

Nakon dostavljanja zahtjeva za sticanje statusa umješaća, kako bi saslušao svjedočenja o njihovim pozicijama i interesima, DERK je zaključkom broj 04-28-5-383-13/19 od 27. studenog 2019. godine dozvolio sudjelovanje u postupku u svojstvu umješaća sljedećim subjektima: MH "Elektroprivreda Republike Srpske" Matično poduzeće a.d. Trebinje, JP "Elektroprivreda Bosne i Hercegovine" d.d. Sarajevo, JP "Elektroprivreda Hrvatske zajednice Herceg Bosne" d.d. Mostar, R-S Silicon d.o.o. Mrkonjić Grad i B.S.I. d.o.o. Jajce.

Niti jedan od pet navedenih umješaća nije koristio pravo da u prostorijama DERK-a izvrši neposredan uvid u cjelokupnu dokumentaciju zahtjeva za tarife.

Pripremna rasprava o podnijetom tarifnom zahtjevu NOS-a BiH održana je 3. prosinca 2019. godine u Tuzli. Na pripremljenoj raspravi je utvrđena lista pitanja koja će biti predmetom rasprave i definiran tijek formalne javne rasprave. Na formalnoj javnoj raspravi održanoj 16. prosinca 2019. godine, strane u postupku su prezentirale svoje dokaze kako bi se utvrdile sve relevantne činjenice. Obrađeno je svako od pitanja sa utvrđene liste i to sukcesivno, odgovorom podnositelja zahtjeva i komentarima na iste od strane umješaća i voditelja postupka.

Izvješće voditelja postupka opisuje tijek postupka, ponuđene dokaze i utvrđene činjenice, relevantne pravne odredbe i preporuku članovima Komisije (u daljnjem tekstu: Komisija) i dostavljeno je podnositelju zahtjeva, te umješaćima kojima je takav status pravovaljano priznat od strane DERK-a. Analiza troškova i prihoda, izložena u Izvješću voditelja postupka potvrđuje, odbija ili prilagođava pojedinačne stavke, veličine ili metode korištene za pripremu prijedloga tarife, u skladu sa diskrecijskim pravima DERK-a u tarifnom postupku.

Komisija konstatira da je Izvješće voditelja postupka pružilo razuman osnov da na predloženim podacima, argumentima i pojašnjenjima, te komentarima NOS-a BiH datim na prijedlog ovog Izvješća, nakon što ih je pažljivo razmotrila i procijenila, Komisija donese svoju konačnu odluku o tarifama za sustavnu i pomoćne usluge. U vezi sa predmetom ove odluke niti jedan od pet umješaća nije imao primjedbi na Izvješće voditelja postupka u dijelu koji se odnosi na sustavnu uslugu.

NOS BiH, u dostavljenim komentarima na Izvješće voditelja postupka, zaključuje da se pozitivan saldo usluga u mehanizmu balansiranja elektroenergetskog sustava BiH može ostvariti isključivo u slučajevima velikih prihoda po osnovu debalansa, odnosno odstupanja balansno odgovornih strana, te da predloženi iznos tarife ne može garantirati stabilnost balansnog tržišta u BiH.

Pri donošenju odluke u postupku određivanja tarifa za sustavnu i pomoćne usluge, Komisija usmjerava svoja razmatranja na sve elemente u troškovnoj strukturi koje je isticao podnositelj zahtjeva, analizu troškova i prihoda izloženu u Izvješću voditelja postupka, kao i komentare podnositelja zahtjeva i umješača podnesene tijekom cijelog postupka, te cjelovitom opservacijom odlučuje o podnijetom zahtjevu. Tragom takve obveze, Komisija izlaže svoja sljedeća stanovišta:

U prethodnom razdoblju bilo je prisutno značajno povećanje veleprodajnih cijena električne energije u regiji, što se odrazilo i na povećanje cijena pomoćnih usluga u procedurama nabava kako za 2018., tako i za 2019. godinu. Rezultati nabave pomoćnih usluga za 2020. godinu pokazuju da je rast cijena zaustavljen, a kod nekih pomoćnih usluga evidentirano je i određeno smanjenje nabavnih cijena. Uvećani troškovi nabave pomoćnih usluga u prethodnom razdoblju su, posljedično, utjecali na smanjenje financijskog suficita na računu svih usluga iz ranijeg razdoblja. Situacija je dodatno usložnjena značajnim smanjenjem preuzimanja električne energije iz prijenosnog sustava kupca Aluminijski d.d. Mostar, te nenaplaćenim potraživanjima od istog kupca u iznosu od oko 3,1 miliona KM. Također, recentna dešavanja vezana za globalnu pandemiju i pad ekonomske aktivnosti mogu izazvati dalje implikacije, posebno na potrošnju električne energije, što bi se negativno odrazilo na prihode od sustavne usluge.

Prilikom donošenja Odluke o izmjeni odluke o tarifama za sustavnu i pomoćne usluge od 31. prosinca 2019. godine, konstatirano je da prihodi i rashodi u mehanizmu balansiranja ovise od velikog broja faktora, kao što su fizički opseg gubitaka u prijenosnom sustavu, opseg pružanja pomoćnih usluga u odnosu na planirani, cijena energije regulacije i njenog angažiranja, cijena i opseg debalansa, te je definirano da će se kontinuirano pratiti primjena tarife, kretanje prihoda i rashoda, kao i prilika na balansnom tržištu električne energije, uz najavu da će se u odgovarajućem trenutku pristupiti podešavanju tarife za sustavnu uslugu.

U prva dva mjeseca 2020. godine sumarno je zabilježen negativan saldo usluga u iznosu od 268.460 KM, čime je suficit na računu usluga dodatno umanjen.

Proračun tarife se zasniva na ponudama i rezultatima iz završenih tenderskih procedura NOS-a BiH za 2020. godinu, kao i na kretanju prihoda i troškova u razdoblju siječanj 2016. – veljača 2020. godine, koji je iskazan kroz saldo usluga, prema sljedećoj tablici:

1.	Sekundarna regulacijska pričuva (KM)	12.745.820
2.	Tercijarna regulacijska pričuva nagore (KM)	5.268.136
3.	Tercijarna regulacijska pričuva nadolje (KM)	866.959
4.	Ukupan iznos za sekundarnu i tercijarnu regulacijsku pričuvu u razdoblju III-XII 2020. godine (KM) 1.+2.+3.	18.880.914
5.	Ukupan iznos za gubitke u prijenosnom sustavu u razdoblju III-XII 2020. godine (KM)	34.382.210
6.	Ukupno planirani troškovi u razdoblju III-XII 2020. godine (KM) 4.+5.	53.263.124
7.	Saldo usluga u 2016. godini (KM)	9.532.807
8.	Saldo usluga u 2017. godini (KM)	4.826.023
9.	Saldo usluga u 2018. godini (KM)	-10.021.408
10.	Saldo usluga u 2019. godini (KM)	-774.077
11.	Saldo usluga u razdoblju I-II 2020. godine (KM)	-268.460
12.	Saldo usluga iz prethodnog razdoblja (KM) 7.+8.+9.+10.+11.	3.294.885
13.	Prihodi po osnovu salda debalansa i balansne energije (KM)	5.902.778
14.	Ukupno za izračun tarife za sustavnu uslugu (KM) 6.-12.-13.	44.065.462
15.	Energija III-XII 2020. godine (kWh)	8.630.430.155
16.	Tarifa za sustavnu uslugu (fening/kWh)	0,5106

Uzimajući u obzir da je u prethodnoj tablici izračunata tarifa za sustavnu uslugu u iznosu od 0,5106 feninga/kWh, za 1,6% manja od postojeće tarife koja ima vrijednost 0,5188 feninga/kWh i predviđeni financijski opseg za 2020. godinu od 54.876.289 KM, te imajući u vidu da u budućem razdoblju postoji veliki stupanj neizvjesnosti u pogledu ostvarenja veličina koje utječu na prihode, u prvom redu potrošnje, odnosno preuzimanja električne energije iz prijenosnog sustava, Komisija se opredjeljuje za zadržavanje tarife za sustavnu uslugu na postojećoj vrijednosti 0,5188 feninga/kWh. Kako prihodi i rashodi ovise od velikog broja faktora, kao što su potrošnja električne energije, fizički opseg gubitaka u prijenosnom sustavu, opseg pružanja pomoćnih usluga u odnosu na planirani, cijena energije regulacije i njenog angažiranja, cijena i opseg debalansa, to će se kontinuirano pratiti primjena tarife, kretanje prihoda i rashoda i prilike na balansnom tržištu električne energije, te u odgovarajućem trenutku pristupiti podešavanju tarife za sustavnu uslugu.

Imajući u vidu da problem suficita reaktivne snage dovodi do previsokih naponskih vrijednosti u prijenosnom sustavu, posebno u mreži 220 kV i 400 kV, te da značajnim smanjenjem preuzimanja električne energije kupca Aluminijski d.d. Mostar, ovaj problem postaje još izraženiji, obzirom da u prethodnom razdoblju nisu realizirane potrebne investicije u odgovarajuću infrastrukturu (prigušnice) kojim bi se problem postojećeg suficita reaktivne snage i energije u prijenosnom sustavu riješio, Komisija smatra da naplata prekomjerno preuzete reaktivne energije iz prijenosnog sustava nije opravdana. Naime, korisnici koji u ovakvim prilikama preuzimaju reaktivnu energiju, zapravo pomažu rad elektroenergetskog sustava, te Komisija određuje da tarifa za prekomjerno preuzetu reaktivnu energiju iz prijenosnog sustava iznosi nula (0) feninga/kvarh, s obavezom da pažljivo prati njenu primjenu i istu po potrebi podešava.

S obzirom na činjenicu da je balansno tržište u Bosni i Hercegovini jedno od rijetkih funkcionalnih tržišta u regiji jugoistočne Europe, i da kretanja na regionalom veleprodajnom tržištu pokazuju značajan utjecaj na njegov rad i cijene usluga, to će DERK kontinuirano pratiti primjenu ove Odluke i pravila koja reguliraju ovu oblast.

Shodno članku 14. Pravilnika o tarifnom postupku, podnositelj zahtjeva kao regulirani subjekt ima obvezu osigurati pristup javnosti zvanično odobrenim tarifama, tako da odlukom odobrene tarife budu na raspolaganju javnosti u njegovom glavnom uredu tijekom radnih dana i objavljene na njegovoj internet stranici.

U skladu sa člankom 9.2 Zakona o prijenosu, regulatoru i operatoru sustava električne energije u Bosni i Hercegovini, protiv ove Odluke može se pokrenuti postupak pred Sudom Bosne i Hercegovine podnošenjem tužbe u roku od 60 dana od dana primitka.

Broj: 04-28-5-383-40/19
25. ožujka 2020. godine
Tuzla

Predsjedatelj Komisije
Suad Zeljković